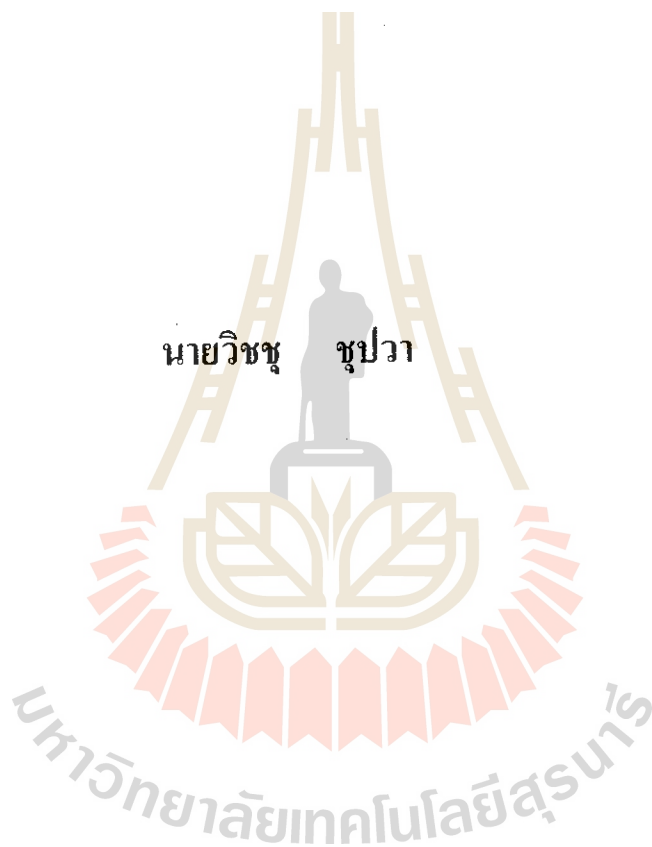

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านหนองมะگرد หมู่ 5 ตำบลหนองน้ำแดง
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

วิชชุ ชูปวา : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง:

กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด หมู่ 5 ตำบลหนองน้ำแดง

อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ อุสาหะ

39 หน้า

ISBN

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นโครงการที่เกิดจากนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลที่ต้องการแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนระดับรากหญ้า ทั่วทั้งประเทศ ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด หมู่ 5 ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา ได้ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ เริ่มเข้าปฏิบัติงานในหมู่บ้านระหว่างเดือนธันวาคม 2544 – กรกฎาคม 2545 โดยศึกษาจากผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับเงินจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท และต้องการทราบว่า ชาวบ้านมีการบริหารจัดการเงินจำนวนนี้อย่างไร ประสบความสำเร็จหรือไม่ ตลอดจนเพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการเงินกองทุน เพื่อนำไปปรับปรุงแผนการดำเนินงานการเงินกองทุนนี้ต่อไป ในการประเมินโครงการ ครั้งนี้จะใช้กรอบความคิดทฤษฎี CIPP MODEL มาเป็นหลักในการประเมินโครงการ เพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกองทุน

ผู้วิจัย ได้ใช้วิธีสอบถาม สัมภาษณ์ สังเกตการณ์ และร่วมประชุมกับชาวบ้าน ใช้แบบบร. 1 – บร 12 มาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการประเมินผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูดได้ทำการประเมินผลแบบรวบยอด พบว่า

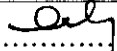
กระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด ประสบผลสำเร็จด้วยดี เป็นไปตามวัตถุประสงค์ มีสมาชิกกองทุน 80 คน กับ 1 กลุ่ม มีจำนวนผู้กู้ 52 คน อนุมัติเงินให้กู้ 927,000 บาท เหลือไว้เป็นเงินกู้ฉุกเฉิน 73,000 บาท

นอกจากนั้นยังพบว่า กองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด มีศักยภาพในการดำเนินงานด้วยดี มีความเข้มแข็ง ทั้งด้านความเป็นอยู่ของชาวบ้าน มีความสามัคคีร่วมมือกันเป็นอันดี ชาวบ้านหนองมะกรูดส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำไร่มัน ไร่ข้าวโพด และสวนผลไม้ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่ขึ้นหน้าขึ้นตาคือ น้อยหน่า รสดี หวานสนิท เป็นที่ชื่นชอบของผู้บริโภคเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังมีอาชีพรับจ้างภายในหมู่บ้านกันเอง และอาชีพค้าขายบ้างเล็กน้อย

กล่าวโดยสรุป โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีประโยชน์ต่อชาวบ้าน
ในหมู่บ้านเป็นอย่างยิ่ง ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องกู้เงินนอกระบบมากนัก เงิน 1 ล้าน ยังไม่เพียงพอ
สำหรับผู้กู้ยืม การดำเนินงานที่ผ่านมา ไม่ประสบปัญหามากนัก มีปัจจัยต่าง ๆ ทั้งด้านบวกและ
อุปสรรคในด้านลบเพียงเล็กน้อย ในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน แต่คณะกรรมการและชาวบ้านก็
ช่วยกันแก้ปัญหาได้ จึงนับได้ว่า กองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด ประสบความสำเร็จด้วยดี

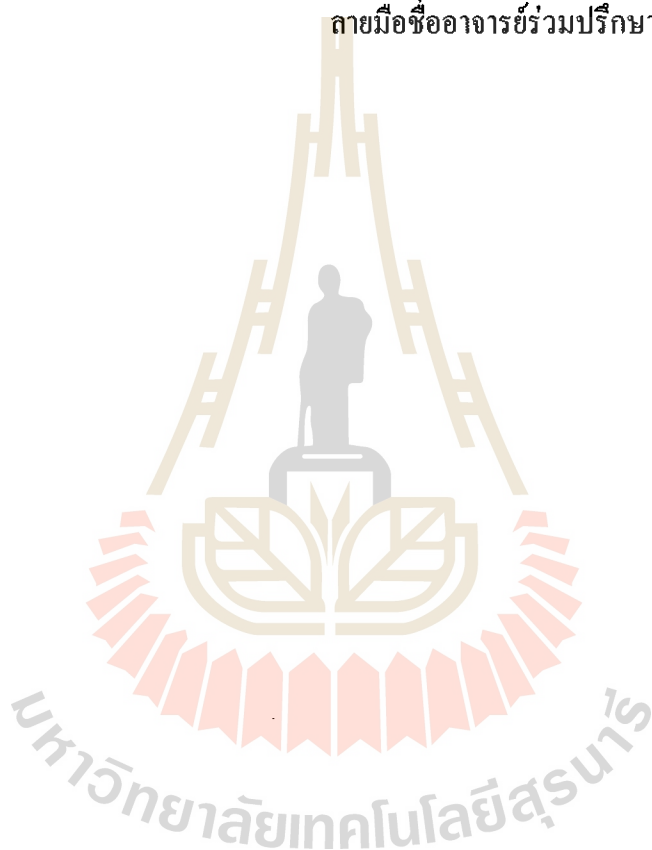
สาขาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคล ต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่งทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินการ ประเมิน อาทิ

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ อูสาหะ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข และคณาจารย์ประจำสาขาวิชา

เทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำ ปรึกษาทางด้านวิชาการ

- อาจารย์ประพนธ์ จาระตะคุ และอาจารย์สาทิพย์ จุไรรัตน์พร อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้ความอบอุ่นตลอดการเรียน การสอน จนจบหลักสูตร

- พัฒนาการและพัฒนารออำเภopakช่อง ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน

- คณาจารย์ กศน. pakช่อง ที่ให้การอบรมการจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวกและขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ บิคา มาร์ดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้การประเมินประสบความสำเร็จ

วิษุ ชูปวา

บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านหนองมะگرد

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาจัดการและประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริลักษณ์ อุสาหะ)

กรรมการสอบ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริลักษณ์ อุสาหะ)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงเพ็ญ อินทรประวัตติ)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)
คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม
วันที่.....เดือน 8 ค.ศ. 2545 พ.ศ.....

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
หน้าอนุมัติ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ 1 บทนำ	
1 หลักการและเหตุผล	1
2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
3 กรอบความคิดทฤษฎี	2
4 วิธีการดำเนินการ	2
5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
1. นโยบายหลัก วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	4
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	6
3. แบบติดตามคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ...	7
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	8
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง	8
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด...	9
7. หลักเกณฑ์ประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล.....	10
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้านหนองมะกรูด	11
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	
1. รูปแบบการประเมิน กลุ่มเป้าหมาย และเครื่องมือ	12
2. ตัวชี้วัด แหล่งข้อมูลและวิธีเก็บข้อมูล	14

เรื่อง	หน้า
3. ตัวชี้วัดบริบทและตัวแปรที่ศึกษา	15
4. ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมและตัวแปรที่ศึกษา	16
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	
ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน	20
1.1 บริบทระดับประเทศ.....	20
1.2 บริบทระดับท้องถิ่น	24
ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	27
ตอนที่ 3 ผลอื่น ๆ ที่เกิดจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	31
ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	31
ตอนที่ 4 สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	32
4.1 ผลการดำเนินของกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูดบรรลุ	
เป้าหมาย 5 ข้อ ตามวัตถุประสงค์	32
4.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมขีดความสามารถบรรลุ	
วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน	33
4.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้ของหมู่บ้าน	33
4.4 ความเข้มแข็งของชุมชน	33
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	36
2. วิธีการดำเนินการ	36
3. ผลการดำเนินการ	37
4. อภิปรายผล	37
5. ข้อเสนอแนะ	38

ภาคผนวก

- ภาคผนวก ก ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2), 2544
- ภาคผนวก ข ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2) (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3), 2544 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4), 2545
- ภาคผนวก ค ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรุค ม.5 ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง พ.ศ 2544
- ภาคผนวก ง แผนที่หมู่บ้านต่างๆ ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา :

ประเทศไทยได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติมาแล้ว 8 แผน แผนหนึ่งใช้เวลา 5 ปี นับจนถึงปัจจุบัน เราใช้เวลาพัฒนาประเทศมาแล้ว 40 ปีเศษ ปรากฏว่าประสบความล้มเหลว โดยสิ้นเชิง ยิ่งพัฒนาชาวไร่ ชาวนา ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ หรือที่เรียกใหม่ว่า ประชาชนระดับ “รากหญ้า” คือชาวบ้านยิ่งยากจนลงเรื่อย ๆ จนเกิดวิกฤตที่รุนแรง ในปี 2540 (ณรงค์ โชควัฒนา, 2544) ⁽¹⁾

นายแพทย์ประเวศ วะสี และนักวิชาการหลายท่าน (น.พ.ประเวศ วะสี และคณะ, 2542) ⁽²⁾ ได้นำเสนอวิกฤตชาติและวิธีการแก้ไข ต่อสาธารณชนทั่วไป เมื่อรัฐบาลชุดเก่าของ ฯพณฯ นายชวน หลีกภัย ครบวาระ ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นมาใหม่ ตอนปลายปี 2543 พรรคไทยรักไทย ได้นำเอาวิธีการแก้วิกฤตนี้ไปเป็นนโยบายหลักของพรรคในการหาเสียง และหลังเลือกตั้งได้รับคะแนนเสียงข้างมาก ฯพณฯ พตท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคได้เป็นนายกรัฐมนตรี คนปัจจุบัน จึงได้แถลงนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้น หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ⁽³⁾ โดยมุ่งเน้นให้ชาวบ้านบริหารจัดการกองทุนนี้กันเอง กองทุนหมู่บ้านจึงถือกำเนิดมาตั้งแต่บัดนั้น

นอกจากนี้ ในการแก้วิกฤตยังมุ่งเน้นให้ชาวบ้านร่วมกันคิด ร่วมกันทำ สำรวจตนเองว่า ต้องการอะไร โดยการจัดทำแผนแม่บทชุมชนขึ้น แล้วพัฒนาให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีกองทุนเพื่อสังคม หรือ SIF ให้การสนับสนุนในการจัดทำแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเองทั้งตำบลด้วย

หมู่บ้านหนองมะกรูด หมู่ที่ 5 ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ได้รับเงินกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2544 และให้สมาชิกกู้ยืม ครั้งแรกเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2544 สกก่อน

---

(1) ณรงค์ โชควัฒนา, เทปคำบรรยาย “ผลกระทบ กฎหมาย 11 ฉบับ ต่อประเทศไทย” ณ ศาลือโสภ จ.นครสวรรค์, 6 ก.พ. 2544

(2) ประเวศ วะสี, และคณะ “ข้อเสนอ ยุทธศาสตร์ แก้วิกฤตชาติ” จุลสาร 2542

(3) ทักษิณ ชินวัตร, คำแถลงนโยบายรัฐบาลต่อรัฐสภา 26 กุมภาพันธ์ 2544

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ :

- 2.1 เพื่อศึกษาและประเมินบริบทชุมชน
- 2.2 เพื่อศึกษาการประเมินผลโดยภาพรวมทั้งปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีและปัจจัยด้านลบในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน
- 2.3 เพื่อศึกษาผลอื่น ๆ ที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 2.4 เพื่อให้ทราบกระบวนการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรุค ด้านต่าง ๆ ดังนี้
  - 2.4.1 ได้บรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนแห่งชาติทั้ง 5 ข้อหรือไม่
  - 2.4.2 เพื่อทราบปัจจัยด้านบวกที่ส่งเสริมและด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน
  - 2.4.3 เพื่อให้ทราบองค์ประกอบเครือข่าย การเรียนรู้ของหมู่บ้าน
  - 2.4.4 เพื่อให้ทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

3. กรอบความคิดทฤษฎี :

ในการประเมินโครงการหมู่บ้านหนองมะกรุคนี้ จะใช้หลักการ CIPP MODEL มาเป็นแบบในการประเมินโครงการโดยศึกษาจาก

- 3.1 Context : บริบทชุมชนกว้าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความเข้มแข็งของชุมชน เป็นต้น
- 3.2 Input : ศึกษาจากระเบียบเป้าหมาย วัตถุประสงค์ รวมทั้งระเบียบของกองทุนที่ชุมชนร่วมกันจัดทำขึ้น
- 3.3 Process : ศึกษาให้ลึกจากกระบวนการต่าง ๆ ของกองทุน การคัดเลือกคุณสมบัติผู้กู้ การชำระหนี้ การทำบัญชี การหาตลาด และกิจกรรมอื่น ๆ ที่นักศึกษามีส่วนในกองทุนด้วย
- 3.4 Product : ประเมินกระบวนการต่าง ๆ และวิเคราะห์ผลกระทบของกองทุนที่มีต่อชาวบ้าน ต่อนโยบายของรัฐ และอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

4. วิธีดำเนินการ :

วิธีที่ใช้ในการประเมินโครงการหมู่บ้านหนองมะกรุคนี้ จะใช้วิธีการดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเกี่ยวกับเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรุค ให้เข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ จากเอกสารของกองทุนหมู่บ้านที่ชาวบ้านร่วมกันจัดทำขึ้น

ขั้นที่ 2 ร่วมปฏิบัติงานกับคณะกรรมการกองทุน สมาชิกและชาวบ้านในหมู่บ้าน เพื่อเตรียมดำเนินการในขั้นที่ 3

ขั้นที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ของหมู่บ้าน จาก

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์ สังเกต และแบบสอบถามต่าง ๆ รวมทั้งแบบ บร. 1 – 12 ที่ได้สำรวจมาตั้งแต่เริ่มเข้าดำเนินงานในหมู่บ้าน

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารราชการต่าง ๆ จากข้อมูลขององค์กรชุมชน หนังสือพิมพ์วารสาร คชช 2 ก, จปฐ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 4 นำข้อมูลต่าง ๆ มาประมวลให้เป็นหมวดหมู่และนำข้อมูลเหล่านั้นมาเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ เสนอต่อมหาวิทยาลัยต่อไป

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ได้ทราบและมีความรู้ ถึงบริบทชุมชนทั้งระดับประเทศและหมู่บ้าน

5.2 ได้ทราบและมีความรู้ ความเข้าใจถึงปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน โดยภาพรวมทั้งด้านบวกและด้านลบ

5.3 ได้ทราบและมีความรู้ถึงผลอื่น ๆ ที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.4 ได้ทราบและมีความรู้ในการดำเนินงาน ของกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

5.4.1 ได้ทราบถึงกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด บรรลุวัตถุประสงค์ 5 ข้อ ตามจุดมุ่งหมายของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ

5.4.2 ได้ทราบถึงปัจจัยด้านบวกที่ส่งเสริมและปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด

5.4.3 ได้ทราบถึงองค์กรเครือข่าย และการเรียนรู้ของชาวบ้านหนองมะกรูด

5.4.4 ได้ทราบถึงตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองมะกรูด

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ความนำ :

ในการศึกษากองทุนหมู่บ้าน หักนองมะกรูด อำเภอกาบัง จังหวัดนครราชสีมา เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาของนักศึกษากองทุนหมู่บ้าน ที่จะต้องทำการศึกษาให้รู้ ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการ โครงการและสามารถนำความรู้ ความเข้าใจ ประยุกต์ ใช้ในหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้าน สามารถทำไปใช้ในการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาให้ท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาตามกระบวนการนี้ มีเอกสารที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการประเมินโครงการตามหลักการดังนี้

ตอนที่ 1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติของรัฐบาลถือเป็นนโยบายที่สำคัญยิ่ง ในการต่อสู้กับปัญหาความยากจนของประชากรส่วนใหญ่ ของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ เพื่อเป็นการสร้างเสริมกระบวนการพึ่งพาตนเอง ของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้าง และพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละหนึ่งล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถ ในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง⁽¹⁾ (สุวิทย์ คุณกิตติ, รองนายกรัฐมนตรี 2544)

1.1 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตามนโยบายของ รัฐบาล กล่าวว่าโครงการนี้จะสำเร็จ ได้มีหลักสำคัญหลายประการ คือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้าน
3. การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้าน เป็น

ศูนย์กลางในการพัฒนา

⁽¹⁾ สุวิทย์ คุณกิตติ ,รองนายกรัฐมนตรี ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ - ความนำ ในการจัดพิมพ์ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี 2544

4. การติดตามและประเมินผลโดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน
5. เสริมสร้างสำนักความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
6. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยภูมิปัญญา

ของตนเอง

7. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
8. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน เป็น

ประชาสังคม

9. กระจายอำนาจ ให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.2 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุน เพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และเพิ่มรายได้ การกระจายและเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีของราษฎรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. ส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง

3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง ในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพของตนเองและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4. เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม

5. ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม⁽²⁾
(จุฬารักษานิพนธ์ 2544 หน้า 21-30)

1.3 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ฉบับที่ 1 ประกาศ วันที่ 22 มี.ค. 2544 และ ฉบับที่ 2 วันที่ 27 เมษายน 2544 ลงนามโดยพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี

⁽²⁾ สำนักมาตรฐาน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย “จุฬารักษานิพนธ์” 2545

2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ฉบับที่ 1 ประกาศวันที่ 29 พฤษภาคม 2544 ฉบับที่ 2 วันที่ 16 พฤษภาคม 2544 ฉบับที่ 3 ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2544 และฉบับที่ 4 ลงวันที่ 8 พฤษภาคม 2545 ลงนามโดย นายสุวิทย์ คุณกิตติ ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้จะใช้แนวนโยบาย หลักการและระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นหลักในการประเมินโครงการ

ตอนที่ 2 : ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” เรียกย่อ ๆ ว่า กทบ. อันประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ธกส. และผู้ทรงทรงคุณวุฒิที่ รัฐมนตรีแต่งตั้งอีกไม่เกิน 10 คนเป็นกรรมการ มีรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกองทุน เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นเลขานุการ (ระเบียบข้อ 6) ปัจจุบันมีนายสุวิทย์ คุณกิตติ (อดีตรองนายกรัฐมนตรี) ปัจจุบันเป็นรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานกองทุนฯ

มีอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ทั้งหมด 11 ข้อ ขอสรุปลงนี้

กำหนดนโยบายการจัดตั้ง และแนวทางการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ออกระเบียบ การรับ - จ่ายเงิน จัดสรรผลประโยชน์ ออกคำสั่งต่าง ๆ และแต่งตั้ง คณะทำงานทำหน้าที่ต่าง ๆ

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กล่าวถึง หน่วยงานที่สำนักงานคณะกรรมการฯ สังกัดอยู่ อำนาจและหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการตามหมวดนี้

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วย 9 หมวด ย่อ ๆ ดังต่อไปนี้

หมวด 1 ข้อความทั่วไป ให้ความหมายของคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ชื่อของระเบียบข้อบังคับใช้ และผู้รักษาการตามระเบียบที่ออก

หมวด 2 เป็นหลักปรัชญา วัตถุประสงค์ของกองทุน - การโอนเงิน การเบิกจ่ายเงิน การจัดการด้านการเงินของกองทุน

หมวด 3 คณะกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

หมวด 4 คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัด และหน้าที่ของกรรมการระดับจังหวัด

หมวด 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การคัดเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คุณลักษณะของกรรมการอำนาจหน้าที่ วาระการดำรงตำแหน่ง และการประชุมของกรรมการ

หมวด 6 กองทุนและสมาชิกกองทุน เงินและทรัพย์สินของกองทุน สมาชิกของกองทุน การประชุมสมาชิกผู้ถือหุ้น และการลงคะแนนเสียงของสมาชิก

หมวด 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องเขียนคำขอกู้ รายละเอียดไม่เกิน 20,000 บาท มีกรรมการพิจารณา หลักมีกำไรค้ำประกัน ระยะเวลาชำระคืน อัตราดอกเบี้ย ค่าปรับการส่งเงินคืนล่าช้า

หมวด 8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ การทำบัญชีต่าง ๆ ของกองทุน ผู้ตรวจสอบการทำบัญชี และการจัดสรรกำไร ตอนสิ้นปี

หมวด 9 บทเฉพาะกาล กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน เรียกประชุมคราวแรก และการขอขึ้นทะเบียนจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารในท้องถิ่น

ตอนที่ 3 : แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามกระบวนการเลือกคณะกรรมการตามข้อ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 ตามแบบ กทบ. 1

อำเภอปากช่องได้ออกคำสั่งที่ 160/2544 ลงวันที่ 11 มิ.ย. 2544 ให้ผู้มีหน้าที่ติดตาม/สังเกตการณ์ ดังนี้

ตำบลหนองน้ำแดง มีพัฒนากรรับผิดชอบตำบล เกษตรตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดอำเภอรับผิดชอบตำบล เป็นผู้ติดตามสังเกตการณ์ตามคำสั่ง

บ้านหนองมะกรูด หมู่ 5 ตำบลหนองน้ำแดง มี ว่าที่ร้อยตรีบรรพจน์ ชื่นจันทร์ เจ้าพนักงานการเกษตร 5 มาเป็นผู้ติดตาม/สังเกตการณ์ ของอำเภอปากช่อง ตามแบบ กทบ.1

เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2544 ซึ่งคุณสมบัติ ของคณะกรรมการกองทุนมีคุณสมบัติครบ
ทั้งหมด 9 ข้อ ตามระเบียบข้อ 17 ได้คัดเลือก คณะผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษาอีก 8 คน จากที่
ประชุมประชาคมหมู่บ้าน

ตอนที่ 4 : แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด ได้จัดทำแบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมิน
ความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.2) เสนอผ่านอนุกรรมการระดับอำเภอ และ
ธนาคารออมสิน สาขาปากช่อง ซึ่งรับขึ้นทะเบียนกองทุนบ้านเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2544 โดยมี

1. ระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด ซึ่งบรรจุเนื้อหาของ
ข้อบังคับ ดังนี้

- ข้อบังคับเกี่ยวกับสมาชิก
  - ข้อบังคับการกู้ยืม และคืนเงิน ข้อบังคับการทำบัญชี
  - ข้อบังคับการจัดสรรผลกำไร
  - ข้อบังคับการประชุม
  - ข้อบังคับคณะกรรมการตรวจสอบบัญชี
2. มีคณะกรรมการตามระเบียบกองทุนแห่งชาติกำหนด
  3. มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ย
  4. มีการเปิดบัญชีธนาคารออมสิน 2 บัญชี
  5. มีการรับสมัครสมาชิกและรับเงินค่าหุ้น
  6. มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้และการติดตามการใช้เงิน
  7. มีแนวทางในการบริหารกองทุนของหมู่บ้านเอง

ตอนที่ 5: ระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด

ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูดมีทั้งหมด 34 ข้อ ประกาศใช้เมื่อ
วันที่ 25 สิงหาคม 2544 มีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

1. ที่ตั้ง บ้านหนองมะกรูด หมู่ที่ 5 เลขที่ 11/4 ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอ
ปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 30130 (บ้านนายชัยฤทธิ์ วรรณิกากลาง – ประธานกองทุน)

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล
2. เพื่อให้เป็นเงินทุนหมู่บ้านใช้ในการพัฒนา เศรษฐกิจสังคม ให้เกิด

ประโยชน์สูงสุด

3. เพื่อเป็นการส่งเสริมและสร้างนิสัยขอดออม

4. เพื่อเป็นการเสียดสและเอื้ออาทรต่อสมาชิกโดยรวม (ระเบียบข้อบังคับ กองทุนหมู่บ้านหนองมะกรด – 25 ส.ค. 2544)

3. แหล่งที่มาของกองทุน

1. จากกองทุนที่รัฐบาลให้แก่หมู่บ้าน 1 ล้านบาท
2. จากการร่วมหุ้นของสมาชิก หุ้นละ 10 บาท
3. ค่าธรรมเนียมแรกเข้า รายละ 20 บาท
4. ดอกเบี้ย หรือผลประโยชน์อื่นที่เกิดจากเงินกองทุน
5. เงินบริจาค

4. คุณสมบัติของสมาชิก

1. ต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านหนองมะกรด หมู่ 5 เท่านั้น (ข้อ 2)
2. ต้องเป็นหัวหน้าครัวเรือน (ข้อ 4)
3. ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ (ข้อ 17)
4. ต้องมีจิตสำนึกที่ดี สร้างความสามัคคีให้กลุ่มไม่สร้างความแตกแยก

(ข้อ 22)

5. ต้องยอมรับระเบียบข้อบังคับกองทุน โดยไม่มีข้อโต้แย้ง (ข้อ 23)
6. ต้องไม่เป็นผู้วิกลจริต สติพินเพื่อน ไม่สมประกอบ (ข้อ 13)

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

1. เสียค่าสมาชิกแรกเข้า 20 บาท (ข้อ 16)
2. ต้องร่วมหุ้น ๆ ละ 10 บาท คนละไม่น้อยกว่า 1 หุ้น แต่ไม่เกิน 1,000 หุ้น

(ข้อ 15)

3. ต้องยื่นสมัครตามแบบฟอร์มของกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรด
4. สมัครสมาชิกได้ ครัวเรือนละ 1 คน ต่อ 1 ทะเบียนบ้าน (ข้อ 18)

6. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

1. ขาดการประชุมกลุ่มเกิน 3 ครั้ง (ข้อ 21)
2. ลาออกโดยได้รับอนุมัติ (ข้อ 25.1)
3. ตาย (ข้อ 25.2)
4. ไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ ของกองทุน (ข้อ 23)

ตอนที่ 6 : การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรด

ในการพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น คณะกรรมการได้กำหนดวิธีพิจารณาไว้ดังนี้

1. ผู้ประสงค์จะซื้อผู้ต้องยื่นโครงการขอผู้ตามแบบคำขอผู้ ที่กองทุนกำหนด
2. พิจารณาจากโครงการที่ผู้ว่ามีความเป็นไปได้หรือไม่
3. พิจารณาอาชีพที่ผู้ว่าจะสามารถไปประกอบอาชีพ ประสพผลสำเร็จหรือไม่

ไม่

4. ต้องเป็นสมาชิกกองทุน (ข้อ 3)
5. ต้องมีผู้ค้ำประกัน 2 คน (ข้อ 7)
6. ต้องเป็นผู้มีจิตสำนึกดี สร้างความสามัคคีในกลุ่ม ไม่สร้างความแตกแยก

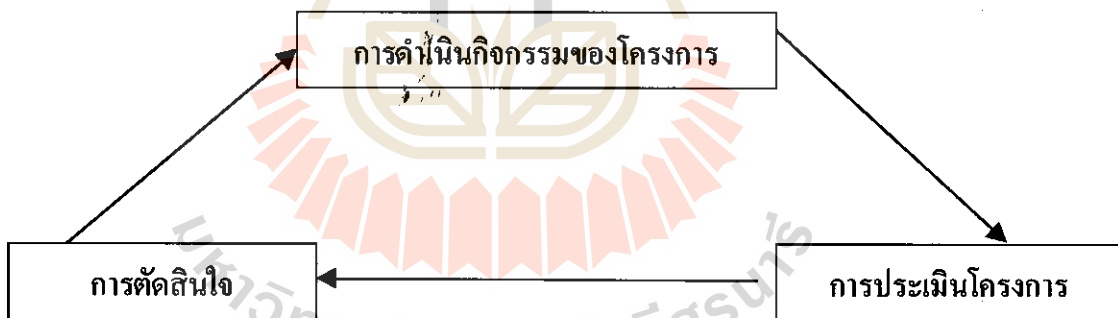
(ข้อ 22)

7. ผู้สามัญ ได้ครัวเรือนละ ไม่เกิน 20,000 บาท และผู้ฉุกเฉิน ไม่เกิน รายละ

10,000 บาท

ตอนที่ 7 : หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบ CIPP MODEL

Stufflebeam's ได้ให้แบบของการประเมิน ที่เรียกว่า CIPP MODEL ว่า “การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บ รวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศ ที่มีประโยชน์ เพื่อ นำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวความคิดพื้นฐาน ตามแผนภูมิ

และยังได้จำแนกออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดหรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศเพื่อเสนอฝ่ายบริหาร

รูปแบบของ CIPP MODEL มีดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินก่อนการพิจารณาดำเนินโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความพอเพียงของทรัพยากร

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแก้ไข ปรับปรุง ในการดำเนินการ ช่วงต่อไป

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ

จากรูปแบบ CIPP MODEL นี้จะนำมาเป็นหลักหรือแบบของการประเมินการดำเนินงาน ของกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรุค ต่อไป

ตอนที่ 8 : การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรุค

การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เป็นส่วนหนึ่งของนักศึกษาที่ศึกษาหลักสูตร ศึกษาศาสตรบัณฑิตการจัดการ และการประเมินโครงการ กำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่ หมู่บ้านหนองมะกรุค เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตร มุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผล และการพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนสามารถเรียนรู้ร่วมกับนักศึกษา แล้วนำไปใช้ในการบริการ จัดการกองทุนหมู่บ้าน และกองทุนอื่น ๆ รวมทั้งการพัฒนาหมู่บ้านทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และประยุกต์ภูมิปัญญาของตนเอง เพื่อให้เป็นหมู่บ้านที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ต่อไปในอนาคต

กล่าวโดยสรุปถึงโครงการเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหาร จัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่อำนวยความสะดวกทั้ง 3 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายรัฐบาล เป็นไปตามนโยบายแก้ไขความยากจน
2. กองทุนหมู่บ้าน ชาวบ้านมีเงินกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้าน
3. ฝ่ายบัณฑิต ที่ว่างงานได้มีงานทำช่วงระยะเวลาหนึ่ง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรุค ครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยที่เข้าปฏิบัติงานตั้งแต่ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544 ตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ความสำเร็จของโครงการ ผลที่ได้จากการประเมินโครงการจะเป็นตัวชี้วัดความสามารถในการดำเนินงานว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด การใช้แนวความคิด ทฤษฎีระบบเป็นแบบหนึ่ง ที่เหมาะสมในการประเมินผล การศึกษาจะลึก ถึงหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ และเป็นระบบ จะทำให้ทราบถึงการดำเนินงานบริหารจัดการ กองทุน และผลกระทบต่างๆ ที่มีต่อหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะมีวิธีดำเนินการประเมินดังนี้

1.รูปแบบการประเมิน กลุ่มเป้าหมายและเครื่องมือ

รูปแบบการประเมิน

ในการประเมินครั้งนี้ ใช้รูปแบบ CIPP MODEL ตามกรอบแนวความคิดทฤษฎีที่กล่าวถึงแล้วตั้งแต่บทต้น ซึ่งจะประกอบด้วยการประเมิน 4 องค์ประกอบ ทั้งระดับหมู่บ้าน โดยองค์รวม และรายบุคคล โดยเฉพาะผู้ที่ขอกู้เงินจากกองทุน โดยจะประเมินตามกระบวนการดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน และผู้กู้รายบุคคล
2. การประเมินปัจจัย (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของกระบวนการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและผู้กู้รายบุคคล
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการ กองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้าน และผู้กู้รายบุคคล
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการกองทุน ทั้งระดับหมู่บ้าน และผู้กู้รายบุคคล

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองมะกรุค ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่างๆ รวมทั้งข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 9 คน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน รายครัวเรือน	จำนวน 72 คน

สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน รายกลุ่ม	จำนวน 1 กลุ่ม
2.2.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน 53 คน
2.2.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน 8 คน
3. ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 30 คน
4. ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน 10 คน
5. ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	จำนวน 4 คน ⁽¹⁾

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ประเมิน

1. วิธีที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

1) การสังเกตและบันทึก

การสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปด้านต่างๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2) การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนรายบุคคลในหมู่บ้าน โดยใช้แบบ บร. ต่างๆ

3) การเข้าที่ประชุมร่วมกับชาวบ้าน

4) การศึกษาเอกสารรายการเงินจากสมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เฉพาะรายที่มีวัตถุประสงค์การกู้แตกต่างกัน

ประสงค์การกู้แตกต่างกัน

2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบรายงานต่างๆ (บร.) และแบบเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการสังเกต และการสัมภาษณ์ ดังนี้

- 1) บร 1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
- 2) บร 2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- 3) บร 3 แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุน
- 4) บร 4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- 5) บร 5 แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนชุมชน
- 6) บร 6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนชุมชน
- 7) บร 7 แบบรายงานการสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็ง
- 8) บร 8 โครงการเศรษฐกิจชุมชน หนึ่งชุมชนหนึ่งผลิตภัณฑ์

⁽¹⁾ คำสั่ง อำนวยการของ ที่ 160/2544 - อ่างแก้ว

- 9) บร 9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- 10) บร 10 แบบสรุปบทเรียนชุมชน
- 11) บร 11 แบบศึกษาและเจาะลึกรายการณี
- 12) บร 12 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน
- 13) เอกสารอื่น : แผนพัฒนาตำบล อ.บ.ต.หนองน้ำแดง 2545

2. ตัวชี้วัด แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล

ตัวชี้วัด

ในการประเมินโครงการหมู่บ้านหนองมะกรูดในครั้งนี้ ได้กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบ ตามแบบ (CIPP MODEL) ซึ่งประกอบด้วย

1. ตัวชี้วัดระบบบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ (หน่วยระบบ A) ได้แก่

- ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator)
- ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)
- ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator)
- ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator)

2. ตัวชี้วัดของหน่วยระบบดำเนินการกิจการของผู้ดูแลราย (หน่วยระบบ B) ได้แก่

- ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator)
- ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)
- ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator)
- ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator)

แหล่งข้อมูลและวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B แต่ละตัวชี้วัด จะขึ้นอยู่กับลักษณะและธรรมชาติของตัวชี้วัดนั้นๆ การเก็บข้อมูลต่างๆ เก็บรวบรวมจากคณะกรรมการกองทุนในหมู่บ้านหนองมะกรูด

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี

ดังนี้

1. จากการสัมภาษณ์ และสอบถาม ตามแบบ บร. ต่างๆ
2. ร่วมประชุมกับชาวบ้าน ตามเวทีต่างๆ ทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ

(บร.5 และบร.6)

3. จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

4. จากการสนทนา พูดคุย กับชาวบ้าน เป็นกลุ่มๆ ละ 8-10 คน หรือที่เรียกว่า
อภิปรายกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) คือการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดให้เป็นระบบ สรุปความแล้วมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ ประเภทของการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลข แล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อที่จะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อความที่นำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา 2545,113)

3. ตัวชี้วัดบริบทและตัวแปรที่ศึกษา

ตัวชี้วัด บริบท ที่ชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A ที่เป็นตัวชี้วัดหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับคือ

1. บริบทระดับประเทศ เป็นบริบทในส่วนกลาง ที่กล่าวถึง สภาพของดินฟ้าอากาศศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และตัวบ่งชี้อื่น ในแบบรายงาน บร1.

ตัวชี้วัดระดับประเทศ หรือ ตัวชี้วัดบริบทภายนอก ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบาย การพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม

(SMEs)

3. สภาพการขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท หรือที่เรียกว่าความล่มสลาย

ของท้องถิ่นชนบท

7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศและอื่นๆ

2.บริบทระดับท้องถิ่น กล่าวถึงสภาพกว้างๆ ทั่วไปเช่น สภาพภูมิศาสตร์

ของหมู่บ้านหนองมะกรุค สภาพป่า และหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน และ
ตัวบ่งชี้อื่น ในรายงาน บร.1

ตัวชี้วัดบริบท ระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดภายในท้องถิ่น มีตัวแปรตาม บร.1 ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหนองมะกรุค หมู่ 5 ตาม บร.1
2. สภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน
3. เศรษฐกิจของหมู่บ้าน
4. วัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้าน
5. ข้อมูลด้านอื่นๆ อาทิ : การเป็นหนี้สินของชาวบ้านการมีที่ทำกินเป็นของตนเอง

หรือเช่าเขาทำ ประเพณีวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตที่เด่นๆ ลักษณะความเข้มแข็งของหมู่บ้าน
การละทิ้งถิ่น การแตกแยกครอบครัว และ โรคภัย เป็นต้น

4. ตัวชี้วัดการประเมินโครงการโดยภาพรวมและตัวแปรที่ศึกษา

ตัวชี้วัด และตัวแปร มีความหมายคล้ายกัน บางครั้งก็สามารถใช้แทนกันได้ แต่มีความแตกต่าง
ต่างกันในด้านนั้น ตัวชี้วัด เน้นว่าเป็นประเด็นที่จะใช้วัดระดับของสิ่งหนึ่งสิ่งใด ส่วนตัวแปร เน้นว่า
เป็นประเด็นที่เมื่อเก็บข้อมูลจะได้ค่าที่แปรไปสำหรับผู้ให้ข้อมูล แต่ละรายในกลุ่ม ประชากร
นั้นๆ ซึ่งในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วย ตัวชี้วัดหน่วยระบบ คือ

หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจกรรมของผู้ดูแลแต่ละราย

ทั้ง 2 ระบบแบ่งออกเป็น 4 หมวด ดังนี้

หน่วยระบบ A	หน่วยระบบ B
1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) กล่าว แล้วในตอนต้น มี 2 ระดับ	1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) มี 3 ระดับ ดังนี้
1.1 ระดับประเทศ	4.1 ระดับประเทศ
1.2 ระดับท้องถิ่น (หมู่บ้าน)	4.2 ระดับท้องถิ่น (หมู่บ้าน)
	ทั้ง 2 ระดับนี้กล่าวแล้วในตอนต้น
	4.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว มีตัวแปร ดังนี้
	4.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้ และครอบครัว
	4.3.2 ทรัพย์สินของผู้และ เครือญาติ
	4.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้
	4.3.4 หนี้สินนายทุนนอกระบบ ของผู้
	4.3.5 อาชีพหลักของผู้
	4.3.6 รายได้ของครอบครัว
	4.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนิน กิจการ

หน่วยระบบ A	หน่วยระบบ B
<p>2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้</p> <p>2.1 นโยบายรัฐบาลด้านการพัฒนา ท้องถิ่น</p> <p>2.2 เงินกองทุน 1 ล้านบาท</p> <p>2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน</p> <p>2.4 ผู้สมัครขอผู้</p> <p>3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้</p> <p>3.1 การคัดเลือกผู้ผู้</p> <p>3.2 การรับชำระหนี้</p> <p>3.3 การทำบัญชี</p> <p>3.4 การแนะนำวิธีการทำธุรกิจ</p> <p>3.5 การช่วยเหลือตลาด</p> <p>4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้</p> <p>4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร</p> <p>4.1.1 จำนวนผู้ผู้</p> <p>4.1.2 ยอดเงินให้ผู้</p> <p>4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)</p> <p>4.2.1 จำนวนผู้ผู้ได้</p> <p>4.2.2 จำนวนทุน สะสมของหมู่บ้าน</p> <p>4.2.3 การขยายกิจการของผู้ผู้</p> <p>4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ๆ ใน หมู่บ้าน</p>	<p>2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้</p> <p>2.1 เงินที่ผู้มาได้</p> <p>2.2 เงินอื่นๆ</p> <p>2.3 สถานที่และวัตถุดิบ</p> <p>2.4 เทคนิควิธีทำงาน</p> <p>2.5 กำลังทำงาน</p> <p>3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้</p> <p>3.1 การทำกิจการถูกวิธี</p> <p>3.2 การหาตลาดที่ดี</p> <p>3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี</p> <p>3.4 การทำบัญชี</p> <p>3.5 การวิเคราะห์ประเมิน</p> <p>4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้</p> <p>4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result)</p> <p>4.1.1 รายได้เป็นเงิน</p> <p>4.1.2 ผู้ผู้ได้ผลผลิตเป็นของ</p> <p>4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)</p> <p>4.2.1 ผู้ผู้ได้ขยายกิจการ</p> <p>4.2.2 ผู้ผู้ทำการกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้น อัน เนื่องมาจากการ ได้ศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง</p>

หน่วยระบบ A	หน่วยระบบ B
4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)	4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)
4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง	4.3.1 ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
4.3.2 หมู่บ้านมีเครือข่ายการเรียนรู้	4.3.2 ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
4.3.3 หมู่บ้านมีเครือข่ายการตลาด	4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน
4.3.4 หมู่บ้านมีภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจ	

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน ความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้านนั้นต้องประเมินทั้ง 2 ระบบ เพราะหน่วยระบบ A จะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลรับได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยการดำเนินกิจการของผู้กู้ประสบความสำเร็จเงินที่ผู้กู้ชำระคืน จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าสู่ระบบ A มากขึ้น จึงจะถือได้ว่าโครงการ กองทุนหมู่บ้านประสบความสำเร็จด้วยดี

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมินกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด เป็นไปตามข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎี CIPP MODEL ซึ่งจะประเมินโครงการตามวัตถุประสงค์ในการทำสารนิพนธ์ตามรายการตัวชี้วัดทั้ง 4 รายการซึ่งจะแบ่งออกเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ตอนที่ 3 ผลอื่น ๆ ที่เกิดจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ตอนที่ 4 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ในการทำสารนิพนธ์ 4 ประการคือ

4.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด บรรลุเป้าหมายทั้ง 5 ข้อเพียงใด

4.2 เพื่อทราบว่า มีปัจจัยด้านบวกและด้านลบ อะไรบ้างที่สนับสนุน หรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

4.3 เพื่อทราบว่า ได้เกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้หรือไม่ จากกระบวนการในการทำสารนิพนธ์ ครังนี้

4.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

โดยที่ใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ ดังนั้นสำหรับตัวชี้วัด หรือตัวแปรที่ไม่สามารถ ตั้งเกณฑ์ ค่า “ดี-เลว” จะนำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น ส่วนตัวชี้วัดที่ตั้งเกณฑ์อย่างชัดเจน ควบคู่ไปกับการนำเสนอข้อมูล และเสนอผลการตัดสินใจด้วย

ตอนที่ 1 : ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ จากรายงานประจำปี 2545 ของธนาคารกสิกรไทย ([http://www.goto.ktb.com/pdf/Financial Statement/ KTB 2001 – Thai. pdf](http://www.goto.ktb.com/pdf/Financial%20Statement/KTB%202001%20-%20Thai.pdf)) ได้กล่าวถึง สภาพต่างๆ ของประเทศไทย ได้โดยสรุปดังนี้

1. ความยากจนของประเทศ⁽¹⁾ (รายงานประจำปี 2544 ธนาคาร กสิกรไทย – อ้างแล้ว) ภาวะเศรษฐกิจที่ผ่านมายาวนานเพียงเล็กน้อย มีผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรม และเกษตรกรรมทำให้ชะลอตัวทำให้การใช้จ่าย อุปโภค บริโภค ของประชาชน อ่อนตัวลง มาตรการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุลภาวะเงินเฟ้อ อยู่ในระดับต่ำ ธนาคารเร่งปรับกลยุทธ์ การดำเนินธุรกิจ ธนาคาร และปรับองค์ประกอบอย่างต่อเนื่อง เพื่อเร่งพัฒนานำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผล

และนำเทคนิคการจัดการแบบใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อสร้างความสำเร็จต่อไป

2. นโยบายการพัฒนา อุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)⁽²⁾ (2544 ธนาคารกสิกรไทย รายงานประจำปี)

การบริการสินเชื่อ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยความร่วมมือจากภาครัฐ ร่วมสนับสนุนลูกค้า SMEs ได้สนับสนุนด้านการเงิน จากกองทุนเพื่อร่วมลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs Venture Capital Fund) หรือกองทุนรวม SMEs โดยมีบริษัทหลักทรัพย์ จัดการกองทุนรวมจำกัด เป็นผู้จัดการกองทุน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางการเงินและช่วยปรับปรุงอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (Debt to Equity Ratio) ของกลุ่มลูกค้า SMEs ของธนาคาร

3. สถานะการขาดดุล การค้าของประเทศ⁽³⁾ (2544 ธนาคารกสิกรไทย รายงานประจำปี)จากการดำเนินงานตามวงการเงินของธนาคาร ปี 2543 และ ปี 2544 พบสาเหตุหลักที่ทำให้กำไรสุทธิลดลง เนื่องจากธนาคารตั้งค่าเพื่อการด้อยค่าของทรัพย์สินรอการขาย ค่าใช้จ่ายในการถือครอง และค่าใช้จ่ายในการขายที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ตลอดจนผลขาดทุนจากการขายทรัพย์สิน รอการขายที่มีอยู่ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายธนาคาร ในการจัดการ ทรัพย์สินรอการขายด้วยความระมัดระวังยิ่งขึ้น และได้ตั้งค่าหนี้ที่สงสัยจะสูญเพิ่ม เพื่อรองรับผลของการขาดทุนทั้งหมด ที่จะเกิดอาการขายลูกหนี้ของธนาคารให้แก่บริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย

4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน⁽⁴⁾ (2544 ธนาคารกสิกรไทย รายงานประจำปี)จากสภาพเศรษฐกิจ ที่ถดถอยและขยายตัวของสินเชื่อในอัตราที่ลดลง ได้ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่ง ต้องพยายามปรับตัว โดยหันมาให้ความสำคัญ กับกลุ่มลูกค้าผู้บริโภค รายย่อยมากขึ้น เนื่องจากเล็งเห็นว่าเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการเติบโต ธนาคารพาณิชย์หลายแห่ง ได้พยายามพัฒนาบริการทางการเงินรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า โดยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการ เพื่อสร้างประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินธุรกิจของธนาคาร โดยดูจากความต้องการและความพึงพอใจของลูกค้าใช้บริการ เพื่อการปรับปรุง รูปแบบการให้บริการให้เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มลูกค้าต่อไป เพื่ออำนวยความสะดวก

(1)(2)(3)(4) ธนาคารกสิกรไทย รายงานประจำปี 2544 ([http://www.gotoktb.com/pdf/Financial Statement/KTB 2001 – Thai.pdf](http://www.gotoktb.com/pdf/Financial%20Statement/KTB%2001%20-%20Thai.pdf))

5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน ⁽⁵⁾ ข้อมูลคนจนที่กู้เงินไป

จากธนาคารประชาชนหรือธนาคารออมสิน จำนวน 341,000 รวมเป็นเงิน 5,011 ล้านบาท ในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมา มีการเปิดเผยผลสรุปว่ามีคนจนที่ถึงเวลาแล้วยังไม่เอาเงินมาใช้หนี้เพียง 6,351 ราย หรือ 1.86% ขณะที่วิกฤติเศรษฐกิจไทยที่ฟองสบู่แตก มีปัญหาจากบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ธุรกิจขนาดใหญ่ อันเป็นกลุ่มคนที่มีฐานะร่ำรวย และกลายเป็นหนี้ที่ไม่อาจชำระคืนได้จนกลายเป็นภาระหนี้สินของประเทศ ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นว่าคนยังรวย ยิ่งเรียนสูง ยิ่งมีโอกาสที่จะโกงมากกว่าคนที่เรียนน้อยและมีโอกาสในชีวิตไม่มากนักแต่การการที่รัฐบาล ฯพณฯ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ถือโอกาสโฆษณาว่ารัฐบาลได้ช่วยเหลือคนจนแล้วน่าจะยังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงนัก คนจนที่สามารถกู้เงินจากธนาคารออมสินได้นอกจากต้องฝากเงินในบัญชีแล้ว ยังต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปีอีก ซึ่งแปลงตรง ๆ ว่ากู้เงินไป 15,000 บาท เสียดอกเบี้ยให้ธนาคารอีก 1,800 บาท อัตราดอกเบี้ยที่เป็นโทษุ้ยค่าใช้จ่ายเงินเดือน โบนัส พนักงาน ค่าสำนักงาน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าใช้จ่ายิปาละของธนาคาร โดยปกติอยู่ที่อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 กรณีธนาคารออมสินอาจเพิ่มอัตราได้อีกเป็นค่าการวิเคราะห์ความเป็นไปได้รายบุคคลก่อนให้กู้ และการติดตามเร่งรัดหนี้แบบถึงกันครัวซึ่งก็ไม่น่าเกินอีก 3% รวมแล้วดอกเบี้ยน่าจะอยู่ที่ร้อยละ 6 ต่อปี แต่ที่ธนาคารกำไรมาเพื่อเอาไปหักลบกลบหนี้ที่ยังเก็บไม่ได้ก็ยังมีการให้เพื่อ เรื่องนี้ธนาคารออมสินอาจถือโอกาสขี้อ้างรายละเอียดค่าใช้จ่ายและอัตราดอกเบี้ยเพื่อเรียนรู้ร่วมกันในสังคม ตัวเลขดอกเบี้ยก็พบว่า คนจนช่วยสร้างธนาคารและช่วยรัฐบาลมากกว่า ซึ่งก็เป็นเช่นคำกล่าวที่ว่า “คนจนทำให้คนรวย ๆ ขึ้น” ดังที่มีคนจนเป็นคนขายหัวผ้า ชัดห้องส้วม ทำครัว เด็กเถรฟ์ แคลดี้ ฯลฯ ให้กับคนรวยในที่ดินของตัวเองเงินชั่วคราวใช้จ่ายไปหมดแล้ว ดังนั้นการที่รัฐบาลคุยโตว่าโครงการนี้สำเร็จคือยิ่ง จึงเป็นแค่การเล่นกับตัวเลขเชิงปริมาณ ในเชิงคุณภาพคงต้องถามกันว่า ชีวิตของคนจน 3 แสนกว่าคน มีอะไรดีขึ้นบ้าง หรือกลับมากู้เงินเสียดอกเบี้ยร้อยละ 12 อีกรอบหนึ่ง ถือว่าประเทศไทยยังคงจนจริงหรือ (มติชนรายวัน วันเสาร์ที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 หน้า 6)

6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท หรือที่เรียกว่าความล่มสลาย

นายแพทย์ ประเวศ วะสี ⁽⁶⁾ กล่าวว่า การพัฒนาในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา คือการทำลายฐานล่างของสังคมให้อ่อนแอ โดยสรุป คือการไปเอาของที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของคนส่วนใหญ่มาเป็นเงินของคนส่วนน้อย เช่น ทรัพยากรต่าง ๆ อันได้แก่ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ

⁽⁵⁾ มติชนรายวัน วันเสาร์ที่ 20 กรกฎาคม 2545 หน้า 6

⁽⁶⁾ ประเวศวะสี, นายแพทย์ คำปราศัย พลังชุมชน พลังแผ่นดิน “รวมพลังประชา – รัฐบาลขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้าน” ณ ศูนย์อิมแพคเมืองทองธานี จ.นนทบุรี 16 มิถุนายน 2544 (โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจ)

วิถีชีวิตร่วมกันของชุมชนหรือวัฒนธรรม คุณค่าที่ผูกพัน ผู้คนไว้ด้วยกันเป็นชุมชน เช่น ความใกล้ชิด ความเอื้ออาทรต่อกัน ความเชื่อคือไว้วางใจต่อกัน การเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งอาจเรียนว่าเป็นทุนทางสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมชุมชน ทำให้เกิดเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเชื่อมโยงเป็นบูรณาการของชีวิต สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและจิตวิญญาณ

การพัฒนาที่ผ่านมาทำลายฐานเหล่านี้ลงทุก ๆ ทาง ทั้งทางด้านสังคม คือชุมชน ฐานทางวัฒนธรรม ฐานทางสิ่งแวดล้อม และทรัพยากร ฐานทางเศรษฐกิจชุมชน และฐานทางคุณค่าหรือจิตวิญญาณ สิ่งก่อสร้างหรือสถาปัตยกรรมใด ๆ ที่ฐานอ่อนแอย่อมพังทลายฉับไฉนสังคมก็เช่นเดียวกัน เมื่อถูกทำลายให้ฐานอ่อนแอ สังคมทั้งหมดย่อมทรุดตัว พังทลายลง วิกฤตชาติ คืออาการของการทรุดตัวของสังคมไทย เนื่องจากการพัฒนาที่เป็นบ่อนทำลายฐานรากของสังคมให้อ่อนแอ

7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรม และสินค้าจากต่างประเทศ

ด้วยระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี ที่เรานำมาใช้ในการพัฒนาประเทศทำให้เราตกอยู่ในวังวนของระบบ ที่มีกลไกอะไรบางอย่างที่เราเองไม่เห็นแต่เราเดินตามกลไกเหล่านั้นอย่างไม่รู้ตัว ค่านิยมของไทยเราถูกละเลยไปนิยมของต่างประเทศ อาทิ : โทรศัพท์มือถือ สินค้าแฟชั่นต่าง ๆ เป็นต้น ดร.ณรงค์ โฆษิตานา⁽⁷⁾ ได้ให้นิยาม ระบบ เศรษฐกิจทุนนิยมว่าเป็นเศรษฐกิจที่อาศัย ความโลภ ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ เป็นแรงผลักดัน ทำให้คนกลุ่มหนึ่งเป็นพวกที่อยู่ในระบบ

- วัตถุนิยม ที่ต้องสะสมเงิน วัตถุ ใครมีเงินมากเป็นคนดีประสบความสำเร็จ
- ป้างเจกชนนิยม สอนให้คนเห็นแก่ตัว ไม่ช่วยเหลือสังคมไม่คิดถึงชุมชน ไม่คิดถึงคนอื่น
- บริโภคนิยม ใช้ของดีมีราคา ใช้เงินไปในทางอึลุ่มฉุยแฉก สิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์แล้วชื่นชมว่าเป็นสิ่งดี

จากสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรม และสินค้าต่างประเทศ เป็นที่นิยมของบุคคลกลุ่มดังกล่าว ที่เอิร์ดเอาเปรียบ บุคคลระดับ “รากหญ้า” มาบำรุงความสุขส่วนตัว

⁽⁷⁾ณรงค์ โฆษิตานา, เทป คำบรรยาย - อ่างแก้ว

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหนองมะกรูด

หมู่บ้านหนองมะกรูด หมู่ที่ 5 ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เมื่อก่อตั้งใหม่ ๆ เรียกว่าหมู่บ้านเขาวงน้อย แยกจาก หมู่ 9 มาเป็นหมู่ 12 ต.ขงนงพระแล้วแยกมาเป็นหมู่ 5 ต.หนองน้ำแดง เมื่อปี พ.ศ. 2497 นำเอาหมู่บ้านหนองมะกรูด มารวมเพื่อผลในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน จึงได้ชื่อว่า “บ้านหนองมะกรูด” ตั้งแต่นั้นขึ้นเป็นต้นมา

ชาวบ้านกลุ่มแรกที่อพยพมาอยู่ ได้มาจากบ้านกล้วย ต.คงใหญ่ อ.พิมาย ในระยะเวลาใกล้เคียงกันก็มีชาวบ้านพลสงคราม อำเภอโนนสูง และจากอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ได้อพยพมาหาที่ทำกิน เพราะบ้านเดิมทำนาประสบความแห้งแล้ง ทำนาไม่ได้ผล จึงหาถิ่นที่อุดมสมบูรณ์กว่า ทำมาหากิน

หลังจากนั้นจึงมีผู้หาที่ดินทำกิน ตามมาภายหลังจากจังหวัดอื่น ๆ ช่วงเศรษฐกิจเฟื่องฟู สมัยรัฐบาล พล.ร.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี จึงมีนายทุนมาซื้อที่ดินเอาไว้เก็งกำไร ที่ดินจึงเปลี่ยนมือไป เป็นของนายทุน เป็นบางส่วน

สภาพปัจจุบัน

ปัจจุบันหมู่บ้านหนองมะกรูด อยู่ติดกับถนน 2 สาย ถนนธวัชรัตน์ ขึ้นเขาใหญ่ และถนนโป่งกะสัง - เขาวง ซึ่งเป็นถนนลาดยางทั้ง 2 สาย

บ้านหนองมะกรูด มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ดังนี้

ทิศเหนือ จรด หมู่ 1 บ้านหนองน้ำแดง (บ้านวชิรา)

ทิศใต้ จรด หมู่ 12 บ้านใหม่สามัคคี ต.หมูสี

ทิศตะวันออก จรด หมู่ 6 บ้านโป่งกะสัง

ทิศตะวันตก จรด หมู่ 3 บ้านเขาวง

หมู่บ้านหนองมะกรูด มีประชากร 113 ครัวเรือน (สถิติล่าสุด จากสถานีอนามัยหนองน้ำแดง (มกราคม 2545) จำนวน 468 คน

ลักษณะของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
1) เพศ		
เพศชาย	241	51.49
เพศหญิง	227	48.50
2. อายุ		
1 วัน - 3 ปีเต็ม	17	3.63
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	36	7.69

ลักษณะของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	45	9.61
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	18	3.84
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	28	5.98
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	254	54.27
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	34	7.26
60 ปี ขึ้นไป	36	7.69

3. จบการศึกษา

การศึกษาส่วนใหญ่ จบประถมศึกษาปีที่ 4

รองลงมา จบประถมศึกษาปีที่ 6

จบชั้นมัธยมศึกษา ม.3 – ม.6 จำนวน 3 คน

จบสูงกว่า ม.6 จำนวน 1 คน

อ่านหนังสือไม่ออก จำนวน 10 คน

ปัจจุบันกำลังศึกษา

ระดับประถมศึกษา จำนวน 38 คน

ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 14 คน

นักศึกษาผู้ใหญ่ จำนวน 8 คน

สูงกว่ามัธยมศึกษา จำนวน 2 คน

บ้านหนองมะกรุค ไม่มี โรงเรียนเด็กนักเรียนระดับประถม มาเรียนร่วมกับ

นักเรียนหมู่บ้านอื่น ที่โรงเรียนบ้านเขาวง หมู่ 3

มีวัดให้ชาวบ้านประกอบศาสนกิจ 1 วัด คือวัดเขาวงเจริญธรรม ซึ่งชาวบ้านจะมาทำบุญตามประเพณีที่วัด

4. ข้อมูลอื่นๆ ของประชากร

ฐานะยากจนไม่มีผู้อุปการะ จำนวน 10 คน

อุปการะจากรัฐ จำนวน 4 คน

อุปการะจาก อ.บ.ต. จำนวน 2 คน

คนพิการ จำนวน 7 คน

5. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่ใกล้อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นพื้นที่ราบเอียง สลับกับภูเขา ความสูงของภูเขา 500 – 700 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล

สภาพภูมิอากาศส่วนใหญ่มีทั้งอากาศร้อนและหนาว มีฝนตกชุก ฤดูหนาวจะหนาวจัด ซึ่งทั้ง 2 สภาพนี้เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นอย่างยิ่ง

6. สภาพทางเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ

บ้านหนองมะกรูด ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม รองมาคืออาชีพรับจ้างและค้าขาย

การทำเกษตรปลูกผลไม้เป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง น้อยหน่าเป็นผลไม้หลักที่สร้างรายได้เด่นให้แก่หมู่บ้านนอกนั้นก็ยังมี มะม่วง นับเป็นรายได้รอง และมีขุ่น ลำไย มะขามหวาน

มีการปลูกพืชไร่บ้างเล็กน้อย มีไร่ข้าวโพด และมันสำปะหลัง

การเลี้ยงสัตว์มีบ้างเล็กน้อยเช่นกัน ส่วนที่เลี้ยงจำนวนมาก ได้แก่การเลี้ยงสุกร ส่วนเลี้ยงวัวเนื้อ และวัวนมมี อย่างละราย

7. สภาพแหล่งน้ำ ป่าไม้ และการใช้ประโยชน์

แหล่งน้ำในหมู่บ้านมะกรูด มีปัญหาทางราชการเรียกว่าเป็นพื้นที่แห้งแล้งซ้ำซาก หากสภาวะฝนทิ้งช่วง ชาวบ้านจะขาดแคลนน้ำใช้ในหมู่บ้าน มีบ่อน้ำตื้น 2 บ่อ ใช้ได้ตลอดปี เฉพาะปีที่ฝนชุก บ่อหนึ่งเป็นของส่วนตัว ส่วนสระน้ำสาธารณะ มี 1 สระ แต่ใช้ไม่ได้ไม่ตลอดปี สระเก็บน้ำไม่อยู่

มีบ่อบาดาลที่ อบต. และ กุ.ร.ป.กลางจุด ให้ 2 บ่อ เอกชนจุดเอง 1 บ่อ เพื่อขายน้ำ

ส่วนใหญ่จะใช้ระบบประปาหมู่บ้านร่วมกับ หมู่ 3

น้ำดื่มใช้โอ่งรองรับน้ำฝนธรรมชาติ ซึ่งชาวบ้านมีโอ่งน้ำดื่มทุกหลังคาเรือน

สภาพดิน

เป็นดินลี้กระบายน้ำได้ดี น้ำสามารถซึมผ่านได้ดี ปานกลางถึงซ้า ดินบนเป็นดินเหนียว หรือปนทราย ดินล่างเป็น ดินเหนียวสีแดงเข้ม ความสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ เหมาะสำหรับการปลูกพืชไร่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลไม้ คือน้อยหน่า เป็นซึ่งนับว่าเป็นผลดีแก่การปลูกน้อยหน่า ทำให้น้อยหน่ามีรสดี หวานสนิท นับว่าเป็นผลไม้ที่ทำรายได้ให้แก่ชาวบ้านได้ดียิ่ง แต่มีข้อจำกัดเล็กน้อยในกรณีที่ฝนทิ้งช่วง อาจขาดแคลนน้ำได้

สภาพป่าไม้

ส่วนใหญ่เป็นไม้ยืนอยู่บนภูเขาในเขตป่าสงวนและติดกับป่าอนุรักษ์เขาใหญ่ ภูเขาบางลูกเป็นภูเขาหัวโล้น เพราะคนเข้าบุกเบิก ยุคแรกโค่นต้นไม้มาทำที่พักอาศัย และใช้พื้นดินปลูกข้าวโพด จึงกลายเป็นเขาหัวโล้นโดยปริยาย

ตอนที่ 2 : ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกรณีศึกษาหมู่บ้านหนองมะกรูด หมู่ 5 ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา โดยภาพรวม มีดังนี้

ผลการประเมินหน่วยระบบ A :

1. ผลการประเมินบริบท (Context Indicator) ได้กล่าวมาแล้วในขั้นต้น จึงไม่กล่าวในส่วนนี้

2. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบ A พบว่า

2.1 นโยบายของรัฐบาล ด้านการพัฒนาท้องถิ่น ได้ทราบว่าประชาชนในหมู่บ้าน มีความเข้าใจในโครงการกองทุน 1 ล้าน เป็นอย่างดีอีกทั้งยังมีความพึงพอใจที่ทางรัฐบาล เห็นความสำคัญของหมู่บ้าน ด้วยการจัดตั้งกองทุน 1 ล้านบาท เพื่อช่วยเหลือในด้านเงินทุน เพื่อการประกอบอาชีพ และเป็นการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน

2.2 กองทุน 1 ล้านบาท ได้ทราบว่าชาวบ้านมีความเข้าใจว่ารัฐบาลจัดสรรเงิน จำนวนนี้เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนกู้ยืม และจะต้องมีการชำระหนี้คืนเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้ ซึ่งเงินทุนนี้ให้ชาวบ้านกู้ยืมไปลงทุนเพื่อทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น สามารถเลี้ยงตนเอง และครอบครัวได้ และชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของกองทุนจะต้องเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์และมีความรับผิดชอบ

2.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด ทราบว่า คณะกรรมการทุกท่านมีความรู้ความเข้าใจเป็นอันดี ต่อนโยบายกองทุน 1 ล้านบาท ว่าเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และเป็นแหล่งเงินทุนให้ชาวบ้านกู้ยืมนำไปประกอบอาชีพ ซึ่งคณะกรรมการทุกคนผ่านการคัดเลือกจากชาวบ้าน

2.4 ผู้สมัครขอกู้ได้ทราบว่าผู้สมัครขอกู้ต้องเป็นสมาชิกของกองทุนและขอกู้ได้ไม่เกินรายละ 20,000 บาท ตามระเบียบ ส่วนการจะได้กู้เท่าไรนั้นขึ้นอยู่กับคณะกรรมการจะพิจารณา

3. ผลประเมินกระบวนการ (Process Indicator) ของระบบหน่วย A

3.1 การคัดเลือกผู้กู้พบว่า การคัดเลือกผู้กู้เงินกองทุนเป็นไปตามระเบียบทุกประการ ผู้กู้ทุกรายมีคุณสมบัติตรงตามที่ระเบียบได้กำหนดไว้

3.2 การรับชำระหนี้ ได้ทราบว่ายังไม่มีชาวบ้านนำเงินกู้ไปชำระคืน เนื่องจาก ยังไม่ถึงกำหนดชำระหนี้เป็นส่วนใหญ่ มีชำระคืน 1 คน

3.3 การจัดทำบัญชี อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของற்றுบัญชีที่เป็นคนจัดทำบัญชี และมีคณะกรรมการอีกส่วนหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบบัญชีเพื่อความโปร่งใสและยุติธรรม ถูกต้องในการจัดทำบัญชี ซึ่งถ้าเกิดมีปัญหา ก็จะขอคำปรึกษาจากพัฒนากรอำเภอ

3.4 แนะนำวิถีทางธุรกิจ คณะกรรมการได้แนะนำให้สมาชิกที่ขอกู้เงินไปลงทุนจริงตามที่ยื่นคำขอกู้ วัตถุประสงค์โครงการและได้แนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางประกอบอาชีพใหม่ ๆ ให้สมาชิกผู้กู้อีกด้วย

3.5 การช่วยหาตลาด หากชาวบ้านที่เป็นสมาชิกคนใด ประกอบอาชีพใหม่ มาขอให้คณะกรรมการช่วยหาตลาดให้ ซึ่งก็ยินดี แต่ในหมู่บ้านหนองมะกรูดไม่มีอาชีพใหม่เกิดขึ้น ชาวบ้านก็ไปเป็นทุนในอาชีพเดิมทุกคน

4. ผลการประเมินผลผลิต (Product Indicator) หน่วยระบบ A แบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

- จำนวนผู้กู้เงินกองทุนปัจจุบันมี 53 ราย (คืนแล้ว 1 ราย)
- ยอดเงินสุทธิตี่ให้สมาชิกกู้ไป 927,000 เหลือ 52 ราย
- ยอดเงินคงเหลือจากการให้สมาชิกกู้ไป คงเหลือ 73,000 บาท
- อัตราดอกเบี้ยคิดเป็นร้อยละ 6 ต่อปี

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

- จำนวนสมาชิกที่กู้ได้ 52 ราย
- จำนวนเงินสะสมปัจจุบัน (ถึงหาคม 2545) 21,880 บาท
- การขยายกิจการ พบว่า สมาชิกที่กู้ยืมเงิน ไปขยายกิจการ แต่นำไปประกอบ

อาชีพจริง เป็นเงินทุนหมุนเวียนทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น

- การเกิดกิจการใหม่ ๆ ในหมู่บ้านไม่มี ชาวบ้านก็ไปเป็นเงินทุนส่วนใหญ่

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

4.3.1 กองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด มีศักยภาพและความเข้มแข็งมากขึ้น เนื่องจากมีการประสานงานที่ดีและการทำงานที่รอบคอบ สร้างความเชื่อถือแก่สมาชิก

4.3.2 กองทุนหมู่บ้านส่งเสริมให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ในการบริหารจัดการภายในหมู่บ้านตนเอง

4.3.3 หมู่บ้านถึงแม้ว่าไม่มีเครือข่ายการตลาดแต่ก็รู้ว่าจะหาตลาดของตนเองได้

4.3.4 ชาวบ้าน มีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากชาวบ้าน ไม่ต้องพึ่งพา

นายทุนนอกระบบ

4.3.5 สมาชิกทุกรายเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบมากขึ้น

1. ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B การดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

1.3 ผลการประเมินบริบท (Context Indicator) ระดับที่ 3 บริบทเฉพาะตัวของ หน่วยระบบ B

1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว พบว่าชาวบ้านผู้กู้ประมาณ 90% มีความสามารถในการดำเนินกิจการของตนเอง เนื่องจากว่าเป็นอาชีพที่สืบทอดมาจาก ปู่ ย่า ตา ยาย ทำให้มีประสบการณ์ในการทำงาน เงินที่กู้ยืมมาส่งเสริมอาชีพยิ่งขึ้น

1.3.2 ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ ส่วนใหญ่พบว่ามีที่ดินเป็นของตนเอง ทรัพย์สินอื่น ๆ เช่น รถปิกอัพ หรือ มอเตอร์ไซด์ ตู้เย็น ทีวี นิยมซื้อด้วยการผ่อนส่ง สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน

1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้ พบว่าหนี้สินส่วนใหญ่กู้จากธนาคาร ธ.ก.ส. ส่วนจำนวนเท่าใดนั้น ชาวบ้านมักไม่บอกให้รู้ โดยไม่ทราบเหตุผล

1.3.4 ชาวบ้านที่กู้ยืมบางรายแต่น้อยมาก ได้นำเงินไปชำระหนี้รายนอกระบบ โดยไม่มีการนำเงินไปลงทุนจริง ทำให้ไม่มีเงินทุนหมุนเวียน คาดว่าเมื่อครบกำหนดชำระหนี้ก็จะไปกู้ยืมนอกระบบ เพื่อนำมาชำระหนี้ หมุนเวียนกันไป เช่นนี้

1.3.5 อาชีพหลักของผู้กู้แต่ละรายโดยส่วนใหญ่ จะมีอาชีพคล้ายกัน คือ มีอาชีพทางการเกษตร เช่นทำไร่ข้าวโพด, ไร่น้อยหน้า ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์

1.3.6 รายได้โดยเฉลี่ยแต่ละครอบครัว พบว่าแต่ละปีมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 20,000 บาท

1.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย จากการสัมภาษณ์ ชาวบ้าน 95% มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการประกอบอาชีพอยู่แล้ว เนื่องจากกว่าเป็นการนำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพเดิมที่ทำมานานแล้ว

2. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ของหน่วยระบบ B

2.1 สมาชิกผู้กู้ยืมเงินกองทุน ทางคณะกรรมการกำหนดให้ผู้กู้ยืมได้ไม่เกินรายละ 20,000 บาท บางรายยอดเงินกู้อาจจะไม่ถึง 20,000 บาท ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของคณะกรรมการ

2.2 เงินอื่น ๆ เงินกองทุนเศรษฐกิจชุมชน 100,000 บาท กองทุน กข.คจ. 280,000 บาท ซึ่งให้ชาวบ้านสามารถกู้ยืมมาลงทุนได้เช่นเดียวกับเงินกองทุน 1 ล้าน แต่เงิน กข.คจ. ไม่มีดอกเบี้ย

2.3 สถานที่และวัตถุดิบ พบว่าสมาชิกประกอบอาชีพการเกษตรภายในหมู่บ้าน วัตถุดิบที่สำคัญ คือ เมล็ดพันธุ์พืช ซึ่งต้องมีการซื้อจากร้านค้าในตลาดที่สมาชิกเป็นลูกค้าประจำ

2.4 เทคนิควิธีการทำงาน พบว่า การทำงานของสมาชิก มีเทคนิควิธีที่คล้ายคลึงกัน และมีการใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน บ้างบางส่วน

2.5 กำลังทำงาน พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่มีการใช้กำลังคนเป็นหลักและ ใช้เครื่องจักร เช่น

รถไถ รถหยอดข้าวโพด รถสีข้าวโพด และมีการจ้างแรงงานคนบ้างเป็นครั้งคราว

3. ผลการประเมินกระบวนการ (Process Indicator) หน่วยระบบ B พบว่า

3.1 การดำเนินงาน พบว่า สมาชิกที่กู้ยืมเงิน เป็นผู้ประกอบอาชีพ เกษตร ซึ่งนำเงินกู้ที่ได้ ไปลงทุน เช่น ซื้อปุ๋ย ซื้อเมล็ดพันธุ์ ซื้อยาฆ่าแมลง และค่าอื่น ๆ ส่วนผู้ที่ค้าขายได้นำเงินเป็นทุน ซื้อสินค้ามาจำหน่าย

3.2 การหาตลาดที่ดี พบว่า สมาชิกกองทุน จำหน่ายได้ทันทีเพราะมีตลาดรองรับอยู่แล้ว มีสิ่ง (พ่อค้าคนกลาง) จะรับสินค้าตลอดเวลา

3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี พบว่า สมาชิกใช้วิธีการเดิม ๆ ที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่เริ่มทำการผลิต คือใช้ยาฆ่าแมลง ฆ่าหญ้า ใช้ปุ๋ยเคมี ไม่ยอมรับการใช้ปุ๋ยชีวภาพ จึงไม่ได้มีการหาวัตถุดิบที่ดีมาใช้ เพราะส่วนทำการเกษตรไม่มีอุตสาหกรรมครัวเรือนเลย

3.4 การจัดทำบัญชี พบว่าสมาชิก ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเลย เนื่องจากชาวบ้านเขียนบันทึกว่าขายได้เท่าใดลงทุนซื้อพันธุ์และขายไปเท่าใด สิ้นปีก็ทิ้งไป นักศึกษาแนะนำให้ทำก็บอกว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก

3.5 การวิเคราะห์และการประเมิน พบว่า การประกอบอาชีพของสมาชิก ยังคงสืบทอดอาชีพเกษตรกรตามที่บรรพบุรุษเคยทำต่อ ๆ กันมา ภาครัฐน่าจะเข้าไปช่วยเหลือทางด้านการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรแนวใหม่ เช่น การปรับปรุงดิน การให้ปุ๋ยชีวภาพ แทนปุ๋ยวิทยาศาสตร์ และยาฆ่าแมลง

4. ผลการประเมินผลผลิต (Product Indicator) หน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

4.1.1 รายได้ที่เป็นตัวเงิน พบว่า สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น ขายผลผลิตได้ส่วนหนึ่ง แต่ยังมีบางส่วนที่ยังไม่มีรายได้เพิ่ม เนื่องจากเป็นกิจการที่ต้องใช้เวลาพอสมควร เช่น กู้สำหรับเลี้ยง วัวเนื้อ วัวนม ต้องใช้เวลา มากกว่า 1 ปี จึงจะได้ผล สำหรับสมาชิกที่ทำการเกษตรที่ต้องรอฤดูกาลตามธรรมชาติ เช่น ปลูกข้าวโพดมันสำปะหลัง

4.1.2 ผลผลิตเป็นสิ่งของ พบว่า สมาชิก ที่ดำเนินการเลี้ยงวัวนม และวัวเนื้อ สามารถเพาะพันธุ์วัวนมและ วัวเนื้อไว้ขยายกิจการต่อไปในอนาคต

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

4.2.1 สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้

4.2.2 สมาชิกลดการเป็นหนี้รายทุนนอกระบบมากขึ้น

4.2.3 สมาชิกเกิดการเรียนรู้ในการดำเนินการตนเองมากขึ้น

4.2.4 สมาชิกไม่ได้ใช้วิธีการทางเทคนิคอะไรมากนักเพราะเป็นการทำการเกษตรแบบเดิมอยู่แต่มีความรู้เพิ่มขึ้นพร้อมที่จะรับเทคนิคการดำเนินใหม่ๆ ได้

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

4.3.1 สมาชิกสามารถพึ่งพาตนเองได้ระดับหนึ่ง

4.3.2 สมาชิกมีศักยภาพและความเข้มแข็งมากขึ้นในการบริหาร กิจการของตนเองให้ยั่งยืน

4.3.3 สมาชิกในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ไม่ได้ออกไปทำงานต่างถิ่นมากนัก มีเฉพาะที่รับจ้างทั่วไปในหมู่บ้าน หรือหมู่บ้านใกล้เคียงเท่านั้น

4.3.4 สมาชิกมีความสามัคคีกันมากขึ้นมีการประชุมทุกเดือน สมาชิกทุกคนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตบางตัวของหน่วยระบบ B คือรายได้เป็นเงิน ซึ่งผู้กู้แต่ละรายจะต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้าน ดังนั้นเงินที่ผู้กู้ชำระคืนจึงเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A จึงจำเป็นที่จะต้องทำการประเมินทั้งสองหน่วยเพราะหน่วยระบบ A จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ก็ต้องขึ้นกับหน่วยระบบ B และหน่วยระบบ B จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ก็ต้องขึ้นอยู่กับหน่วยระบบ A เช่นกัน

ตอนที่ 3 : ผลอื่น ๆ ที่เกิดจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน

ผลการประมวลเทคนิควิธีการกระทำธุรกิจ ของผู้กู้กองทุนหมู่บ้าน

จากการประมวลเทคนิควิธีการทำธุรกิจของผู้กู้หมู่บ้านหนองมะกรูด ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าประกอบอาชีพทำสวน ทำไร่ 33 คน เลี้ยงสัตว์ 11 คน, ค้าขาย 9 คน

3.1 อาชีพ ทำสวน (ทำไร่, ข้าวโพด, มันสำปะหลัง, น้อยหน่า, มะม่วง และอื่น ๆ)

- ปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ เงินลงทุนเพื่อนำมาใช้ในการประกอบการที่ดีและเพียงพอ เช่น ค่าต้นทุนและเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ, ค่าปุ๋ย, ค่ายาฆ่าแมลง, ค่าไถ, ค่าน้ำมัน, ค่าจ้างแรงงานและอื่น ๆ
- การมีกระบวนการที่ดีได้แก่ ต้องมีการวางแผนการดำเนินงานไว้ล่วงหน้า เช่น ทำไร่ ข้าวโพด ต้องมีการไถเตรียมดิน พันธุ์ดีมีคุณภาพมาเตรียม อีกทั้งเตรียมค่าใช้จ่ายล่วงหน้าด้วย
- การได้ผลผลิตที่ดีทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ คือ ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพดี เมื่อนำไปจำหน่ายทำให้ได้ผลตอบแทนที่สูง คู่มีค่ากับการลงทุน

3.2 อาชีพเลี้ยงสัตว์ (หมู, วัวเนื้อ, วัวนม, ไก่)

- ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินทุนสำรองจ่ายในกิจการเดิมที่มีอยู่แล้วเพื่อนำไปซื้อพันธุ์, อาหารสัตว์ และยาปฏิชีวนะต่าง ๆ
- การมีกระบวนการที่ดี ได้แก่ การวางแผนดำเนินปรับปรุงกิจการ การทำเล้าเพิ่มเติม หรือระบบน้ำดื่ม น้ำใช้ของสัตว์ การวางแผนในการให้อาหารในปริมาณที่เหมาะสม และถูกสุขลักษณะ
- ผลผลิตที่ดีทั้งด้านคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสมกับจำนวนสัตว์เลี้ยงไม่มากเกินไปจนการดูแลของผู้เลี้ยงทำให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรงไม่มีโรคแทรกซ้อนเพื่อนำไปทำให้ได้ราคาที่ดี ไม่ถูกกดราคาให้ต่ำจากบรรดาพ่อค้าคนกลาง

ตอนที่ 4 : สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

ในการจัดทำสารนิพนธ์ กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองมะกรูด ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ. นครราชสีมา

4.1 เพื่อทราบว่าสามารถบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติทั้ง 5 ข้อ พบว่า

4.1.1 การเกิดกองทุน 1 ล้านบาท ในหมู่บ้านหนองมะกรูดนั้น สามารถช่วย แก้ปัญหาความยากจนของชาวบ้านได้ระดับหนึ่ง กล่าวคือ ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นต้องอาศัยธรรมชาติ เนื่องจากไม่มีแหล่งน้ำ ประชาชนจึงอยากให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือ และแนวความรู้ในการ ประกอบอาชีพเสริมโดยไม่ต้องรอผลผลิตจากการเกษตรเพียงอย่างเดียว

4.1.2 ระบบการบริหารกองทุนพบว่า การบริหารกองทุนมีประสิทธิภาพ และ ศักยภาพที่ดี เนื่องจากมีประธานกองทุน คณะกรรมการกองทุนและผู้อาวุโสเป็นที่ปรึกษา คอยให้ คำปรึกษาแนะนำในการดำเนินงาน

4.1.3 การเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเอง พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านขาดโอกาสในการ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ไม่มีห้องสมุดไม่มีหอกระจายข่าว

4.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า ชาวบ้านหมู่บ้านหนองมะกรูดนำเอาหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ

4.1.5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็ง พบว่า คณะกรรมการกองทุน มีความรู้ และความยุติธรรมในการ บริหารงานกองทุน และสมาชิกภายในหมู่บ้านมีความสามัคคี มีการรวม กลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

4.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน มีบุคคลกรเข้ามาช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นทางคณะกรรมการระดับอำเภอ หรือ คณะกรรมการกองทุนต่าง ๆ และประชาชนให้มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน

2. มีกองทุนดีในหมู่บ้าน คือในหมู่บ้านมีกองทุนต่าง ๆ อยู่ก่อนแล้ว 2 กองทุน และมีเงินสะสมในหมู่บ้านเพื่อให้ประชาชนได้มีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพของตนในขณะที่หาแหล่งเงินทุนจากแหล่งอื่นไม่ได้

3. มีการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น คือ เมื่อเงินกองทุนเข้ามามีการประกอบอาชีพจึงได้มีการจ้างแรงงานให้ประชาชนมีรายได้เป็นการพึ่งพาอาศัยกันอย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้านลบ พบดังนี้

1. มีการไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุน คือ มีบุคคลกลุ่มหนึ่งซึ่งคิดว่าตนไม่ได้รับผลประโยชน์ในกองทุนจึงไม่สนับสนุนและมีการกล่าวหาในข้อที่ไม่เป็นความจริงเกี่ยวกับกองทุนให้ประชาชนเข้าใจไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุน

2. มีความไม่พึงพอใจในการจัดตั้งกองทุน คือ มีสมาชิกบางจำนวนที่กู้เงินกองทุนได้แต่ได้รับเงินกู้ไม่เท่ากับที่เขียนโครงการขอกู้จึงเกิดความไม่พอใจในการตัดสินใจของคณะกรรมการในการอนุมัติเงินกู้จึงได้มีการกล่าวหาว่าคณะกรรมการไม่มีความยุติธรรม

3. มีการใช้เงินกองทุนผิดวัตถุประสงค์ คือ มีสมาชิกผู้กู้บางราย ใช้เงินที่กู้บางรายใช้เงินที่กู้กองทุนนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ เช่น จ่ายนายทุนนอกระบบ การนำเงินไปซื้อโทรศัพท์มือถือ ซื้อรถจักรยานยนต์ โดยการผ่อนชำระ และบางรายนำไปเสี่ยงโชคในการซื้อหวยใต้ดิน เล่นไพ่ และซื้อของที่ไม่เอื้อประโยชน์ต่อครอบครัว

4.3 การเกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า

1. มีเครือข่ายขององค์กรย่อยภายในชุมชน คือมีองค์กรของผู้ที่ประกอบอาชีพเดียวกันร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาและสนับสนุนในการประกอบอาชีพของตน และมีผู้ประกอบอาชีพเสริมมาร่วมด้วยในการส่งเสริมซึ่งกันและกันในเรื่องการตลาดและผลผลิต

2. มีองค์กรแหล่งความรู้ที่เสริมการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตในชุมชน คือ มีหน่วยงานองค์กรมาให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่องการประกอบอาชีพในด้านต่าง ๆ และแนะนำการดำเนินชีวิตให้มีคุณค่ามีประโยชน์ต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทุนเพื่อนสังคม (SIF) เข้ามาทำแผน มีบทบาทชุมชนและทำโครงการปฎิชีวิภาพในหมู่บ้านและตำบล

4.4 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พบว่า

1. มีความสามัคคี

2. มีความซื่อสัตย์
3. ยกย่องคนทำความดี
4. มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
5. มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม
6. มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น
8. มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร
9. มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก
10. มีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส
11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม
12. มีแผนงานชุมชนโดยสมาชิกมีส่วนร่วม

ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของชาวบ้านในหมู่บ้านหนองมะกรุค

1. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีโดยสามารถวัดได้จากการประชุมมีจำนวนสมาชิกเข้าร่วมประชุมในหมู่บ้าน ประมาณ 50% ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด
2. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ จากการที่สมาชิกมีการกู้ยืมเงินจากองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้านและสมาชิกจัดส่งเงิน ตามกำหนดระยะเวลาประมาณ 50% ของทั้งหมด
3. ชุมชนยกย่องทำความดี จากการที่สมาชิกในหมู่บ้านให้การนับถือบุคคลที่มีคุณธรรมและช่วยเหลือสังคม ครอบครัว มีการยกย่องเปรียบเสมือนพี่น้องเครือญาติ
4. สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกจะให้ความช่วยเหลือกันด้วยดี บ้านไหนงานอะไรก็จะไปช่วยกันตามสมควร
5. สมาชิกชุมชนมีโอกาสหาความรู้ มีการจัดการประชุมในหมู่บ้าน อย่างน้อยเดือนละครั้ง หลังจากที่ผู้ใหญ่บ้านมาประชุมอำเภอ เพื่อแจ้งข่าวสาร
6. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ จากที่ครอบครัวสมาชิกมีการประกอบอาชีพเป็นของตนเอง และสามารถส่งบุตรเรียนในระดับที่สูงได้ เพิ่มขึ้น
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอ่อนรักใคร่พร้อมหน้าปรองดองกัน จากสมาชิกในครอบครัวอยู่กันพร้อมหน้ากัน และมีการสร้างบ้านอยู่ในละแวกเดียวกัน
8. ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน จากการที่เพิ่มกลุ่มองค์กรในหมู่บ้านจากปีก่อน 2 กลุ่ม ในปี 2545 มีการจัดตั้งเพิ่มขึ้นอีก 1 กลุ่ม ซึ่งเป็นความเห็นชอบจากสมาชิก
9. ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำโดยการ

ประชุมหรือเสวนา จากการประชุมในหมู่บ้าน สมาชิกมีสิทธิออกความคิดเห็น และสมาชิกอื่น ๆ ก็ไม่มีข้อโต้แย้ง

10. ในชุมชนมีการช่วยเหลือ เด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส จาก การที่ให้ผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน ได้เรียนหนังสือ และได้รับการสงเคราะห์คนชรา คนพิการ

11. ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม เมื่อสมาชิกมีปัญหา สามารถไปปรึกษา ผู้นำ แต่ผู้นำในหมู่บ้านไม่ทราบว่าจะจัดการเรื่องนั้นอย่างไร จึงไม่แน่ใจว่า มีผู้นำที่มีคุณธรรมและ ยุติธรรมหรือไม่

12. ในชุมชนสามารถช่วยกันแก้ปัญหาของชุมชนได้โดยมีแผนงานที่คิดโดย สมาชิกในชุมชนจากการที่มีเงินเข้ามาในหมู่บ้านและให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นว่า ต้องการให้ทำ อะไรและช่วยกันแก้ปัญหาในข้อขัดแย้งนั้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูด หมู่ที่ 5 ต.หนองน้ำแดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา สรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- การเกิดกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูดได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในหมู่บ้านและการสนับสนุนของทางรัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน โดยจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท การบริหารจัดการกองทุนได้จัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน การเรียนรู้ และการพึ่งพาตนเองได้เปิดโอกาสให้คนในหมู่บ้านทุกคนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นการเรียนรู้ ของตนเองและคนอื่น แต่ทั้งนี้ชาวบ้าน ยังไม่ถึงขั้นพึ่งพาตนเองได้ทั้งหมด ยังจะต้องอาศัยทางภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วย
- ความเข้มแข็งของชุมชน คนในหมู่บ้าน มีความซื่อสัตย์มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันและมีผู้ที่มีคุณธรรม บ้างตามสมควร
- ปัจจัยที่เป็นตัวส่งเสริมและขัดขวางของการบริหารกองทุนหมู่บ้าน ปัจจัยในด้านบวกพบว่า ชาวบ้านมากู้ยืมเงินเพื่อไปดำเนินกิจการตามที่เสนอ ไว้ในใบคำร้องขอกู้จริงเป็นส่วนใหญ่ เพราะชาวบ้านมีอาชีพเกษตร เป็นหลักอยู่แล้ว ในการขอกู้เงินก็เพื่อที่จะไปใช้ในการเกษตร และค้าขาย ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่าย ในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ ยาฆ่าแมลง ค่าแรงคนงานและเก็บไว้สำรองในแต่ละเดือนจะมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ของกลุ่มสมาชิกภายในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน เพื่อนำปัญหาและแลกเปลี่ยนกันเพื่อช่วยกันหาแนวทางแก้ไข

ส่วนปัจจัยในด้านลบนั้น พบว่า การกู้เงินกองทุนนั้นมีการให้กู้ยืมน้อยเกินไป ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้กู้จึงทำให้สมาชิกมาขอกู้ยืมเงินได้ไม่มากเท่าที่ควร ส่วนใหญ่จะยังคงไปกู้ยืมนายทุนนอกระบบรวมไปถึงสหกรณ์การเกษตรด้วย แม้ออกเบี้ยจะสูงแต่ให้กู้จำนวนที่สูง ทำให้ชาวบ้านขาดเงินทุนหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ ทำให้ไม่สามารถระดมทุนได้ในเวลาอันสั้น

2. วิธีการดำเนินการ

ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาถึงบริบทชุมชนในหมู่บ้าน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยข้อมูลบางส่วนរបแบบรายงาน (บร.) บางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมโดยการ สัมภาษณ์ชาวบ้านในหมู่บ้าน ผู้นำ กรรมการ บางส่วนเก็บจากแบบสอบถามเพื่อเจาะลึกถึงความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน และทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของครอบครัวชาวบ้าน

ในการประเมินโครงการของบ้านหนองมะกรูด ผู้วิจัยได้ใช้ CIPP MODEL เป็นกรอบความคิดทฤษฎีมาเป็นหลักของการประเมินโครงการ

3. ผลการดำเนินการ

การประเมินครั้งนี้เราได้แบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือระบบ A การบริหารการจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และระบบ B การดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย ในการบริหารงานกองทุนนั้นเป็นไปตามระบบระเบียบที่ได้ตั้งไว้ทุกขั้นตอน มีการดำเนินงานอย่างโปร่งใส และรอบคอบในการคัดเลือกผู้กู้ การบริหารงานกองทุนไม่มีอะไรเคลื่อนไหวมากนัก ในส่วนของผู้กู้ในหมู่บ้าน การส่งเงินคืนส่วนมากจะส่งคืนเป็นรายปีและสมาชิกส่วนใหญ่ที่กู้เงินไปนั้นได้นำเงินไปดำเนินงานตามที่ระบุไว้ในการขอกู้เงินจริง แต่ทุกรายที่ได้สอบถามนั้นพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า 20,000 บาท น้อยเกินไปไม่เพียงพอต่อการลงทุน ผู้ประเมินไม่สามารถที่จะประเมินในส่วนของ การรับชำระคืนเงินกู้ได้ เพราะการกู้ยืมของสมาชิกยังไม่ครบกำหนดในการชำระคืนเงินกู้ ดังนั้นจึงประเมินไม่ได้ว่าจะมีคนคืนเงินกี่คน ไม่คืนกี่คนเพราะสาเหตุอะไร ถ้าจะให้ดีน่าจะมีการประเมินผลอีก 1 รอบเจาะลึกเป็นส่วน ๆ ไป

4. อภิปรายผล

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรูดครั้งนี้ พบว่าในหมู่บ้าน มีจุดเด่นของหมู่บ้านคือ

4.1 สภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศ

สภาพภูมิประเทศ เป็นภูเขาสูงสลับกัน สูงกว่าระดับน้ำทะเล 500 – 700 เมตร หมู่บ้านรวมกันเป็นกลุ่มตามเชิงเขา อยู่เป็นกลุ่ม ๆ

สภาพอากาศ หนาวร้อนจะร้อนจัด แต่ต้นไม้ใหญ่ใกล้ภูเขาทำให้ลดความร้อนไปได้ ส่วนหน้าหนาว หนาวจัด บางปีมีละอองน้ำแข็งจับยอดหญ้า

จุดเด่นของสภาพภูมิประเทศและอากาศแถบนี้เหมาะแก่การท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือ HOME STAY

4.2 สภาพดิน และความแห้งแล้ง

เป็นดินลึกลับ ระบายน้ำได้ น้ำสามารถซึมผ่านได้คืบปานกลางถึงช้า ความสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ทำให้เกิดความแห้งแล้งในฤดูร้อน จุดเด่นของสภาพดินแบบนี้ คือทำให้น้อยหน้าที่ปลูกในบริเวณนี้มีรสชาติดีทั้งนั้น หากนำเอาพันธุ์น้อยหน้า บริเวณนี้ไปปลูกในดินชั้น ก็จะมีรสชาติไม่เหมือนที่นี้ จึงจัดได้ว่าสภาพดินของที่นี่เหมาะที่สุดสำหรับการปลูกน้อยหน้า

ผลไม้ชนิดอื่น ๆ ก็ปลูกกันหลายชนิด หลายพันธุ์ แต่ไม่โดดเด่นเท่าน้อยหน่า ซึ่งทั้งสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพดินบริเวณนี้ น่าจะสนับสนุนไว้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อีก แหล่งหนึ่งด้วย

4.3 เพดานการให้กู้ยืม ด้วยเงินกองทุน 1 ล้านบาท ที่รัฐบาลให้มาจัดว่าน้อยไปต้องเฉลี่ยให้สมาชิกผู้มาขายและจำกัดเพดานการกู้ยืมสูงสุดรายละ 20,000 บาท ไม่เพียงพอที่จะลงทุน ตัวอย่างการลงทุน ในแปลงน้อยหน่า ที่โตพอให้ผลผลิตได้นั้น และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการลงทุนต่อไร่/ต่อปี

ลงทุน: ค่าแต่งกิ่ง , ค่าปุ๋ย และค่าเช่าเก็บตกไร่ละ 6,530 บาท

ขาย: 90กก./สัปดาห์ / 24 ครั้ง / ปี / เฉลี่ยราคา 5 บาท/กก. = 10,800 บาท

ราคาขาย 10,800 บาท

รวมรายจ่ายทั้งหมด 6,530 บาท เหลือกำไรสุทธิ/ไร่ = 4,270 บาท

เทียบกับผลผลิตอื่น เช่น มันสำปะหลัง กำไรไร่ละ 1,180 บาท

ข้าวโพด กำไรไร่ละ 2,330 บาท

(สถิติชาวบ้านที่คิดให้ --- ผู้วิจัย)

จะเห็นว่า ปลูกน้อยหน่า ให้ผลตอบแทนสูงสุด แต่ก็ต้องลงทุนสูงด้วยเช่นกัน ดังนั้น เงิน 20,000 บาท ไม่พอต่อการลงทุน จึงมีสมาชิกบางรายต้องกู้ยืมธนาคารเพื่อการเกษตร (ธกส) และนายทุนนอกระบบอยู่อีกเช่นเดิม

4.4 ด้วยกฎระเบียบที่ค่อนข้างมีการกำกับการซื้อขายเงินทำให้คนที่จริง ๆ ไม่กล้ามาขอกู้เพราะไม่มีคนค้ำประกันให้ ถึงแม้คณะกรรมการจะเห็นใจ แต่ก็กู้ยืมได้ไม่มากนัก ซึ่งก็ไม่พอแก่การลงทุนไม่พอต่อการทำอะไรได้

นอกจากที่กล่าวมาทั้งหมดแล้ว บ้านหนองมะกรูดมีศักยภาพและความเข้มแข็งในการจัดการบริหารกองทุนหมู่บ้านเป็นไปด้วยดี สอดตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล ทุกประการ

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 จากจุดเด่นของสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ ที่เหมาะสมแก่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือ HOME STAY โดยสภาพของท้องถิ่นเองที่อยู่ติดกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ที่จะทำให้มีหน่วยงานของการท่องเที่ยวแบบเชิงอนุรักษ์ เพื่อใช้ชาวบ้านจัดการกันได้ในชุมชน

5.2 จากจุดเด่นของสภาพดินที่ปลูกน้อยหน่า มีรสดี หวานสนิทควรจะมีการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งเงินทุนนอกเหนือจาก ธกส. และกองทุนหมู่บ้านอาจจะให้เฉพาะรายที่ทำการปลูก

น้อยหน้าอย่างจริงจัง ทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทั่วไป ให้เห็นว่า มีน้อยหน้าที่รศดีที่สุดของประเทศอยู่ในหมู่บ้านนี้

ส่วนความแห้งแล้ง ให้หน่วยงาน หรือองค์กรใด องค์กรหนึ่ง เช่น การประปาส่วนภูมิภาคมาแก้ไขให้ องค์กรบริหารส่วนตำบลเองไม่มีงบประมาณมากพอที่จะทำการแก้ไขได้ เพราะมีเงินน้อย ทั้งนี้โดยการวางท่อส่งน้ำ และปั้มน้ำขนาดใหญ่จากแหล่งน้ำลำตะคองที่ไหลจากเขาใหญ่สู่อ่างเก็บน้ำลำตะคอง ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 10 กม. ปั้มน้ำส่งมาตามท่อมากักเก็บและทำเป็นระบบประปาให้แก่ชาวบ้านได้ อีกหลายหมู่บ้าน หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 9 ของตำบลหนองน้ำแดงก็ขาดแคลนน้ำใช้อยู่เช่นเดียวกัน

5.3 รัฐบาลน่าจะเพิ่มเงินกองทุนให้อีกเพื่อเปิดโอกาสสมาชิกกู้ได้วงเงินสูงขึ้นและให้คนที่จนจริง ๆ มีโอกาสได้วงเงินกู้ลงทุนมากขึ้น ทั้งนี้ชาวบ้านจะได้กู้เงินนอกระบบหรือ ธกส. น้อยลง

บรรณานุกรม

กสิกรไทย ธนาคาร, 2544 รายงานประจำปี (http://www.gotoktb.com/pdf/Financial Statement/KTB 2001_____ Thai . pdf)

ณรงค์ โชควัฒนา “ผลกระทบ กม.11 ต่อประเทศไทย” เทปบรรยาย ณ ศาลือโสภ
จังหวัดนครสวรรค์ 6 กุมภาพันธ์ 2544

ทักษิณ ชินวัตร, “คำแถลงนโยบายต่อรัฐสภา” โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจ 26 กุมภาพันธ์
2544

ประเวศ วะสี, พลังชุมชน พลังแผ่นดิน “รวมพลังประชารัฐ ขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้าน” คำปราศัย โทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจ 16 มิถุนายน 2544

ประเวศ วะสี และคณะ, “ข้อเสนอ ยุทธศาสตร์แก้วิกฤตชาติ” จุลสาร, 2542

มติชนรายวัน วันเสาร์ 20 กรกฎาคม 2545 หน้า 6

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองมะกรุ ม.5 ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา,
2544

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหาร
กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) (ฉบับที่ 3) ,
2544 และฉบับที่ 4 2545 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี้, 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี้ ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2544 สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี,
2544

สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับสูง กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักมาตรฐาน
ฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย “ชุดวิชาสารนิพนธ์” (Substantive Report) หลักสูตร
ประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ 2545